

تحليل هفته

گڼه: 499

(20 - 24 لړم 1404 هـ ش)

د تاجکستان د بهرنۍ تگلارې بدلون د افغانستان د اسلامي امارت په وړاندې

دا نشریه د افغانستان او سیمې د مهمو سیاسي، امنیتي، اقتصادي او ټولنیزو پېښو د تحلیل اوونیزه خپرونه ده چې د ستراتيژيکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز له لوري په پښتو، دري، انګلیسي او عربي ژبو چمتو کېږي او خپرېږي.

په دې ګڼه کې لولئ:

- د تاجکستان د بهرنۍ تګلارې بدلون د افغانستان د اسلامي امارت په وړاندې 3
- د اسلامي امارت په اړه د تاجکستان په چلند کې د بدلون نښې نښانې 3
- د اسلامي امارت په وړاندې د تاجکستان د چلند د بدلون لاملونه 4
- د دواړو هېوادونو ترمنځ د اړیکو د پراختیا فرصتونه: 6
- پایله 6
- وړاندیزونه 7
- سرچینې 7

د تاجکستان د بهرنۍ تگلارې بدلون د افغانستان د اسلامي امارت په وړاندې

سريزه

د افغانستان د گاونډيو هېوادو له ډلې تاجکستان د اسلامي امارت واک ته له رسېدو وروسته يې د اسلامي امارت پر وړاندې نسبتاً دښمنانه چلند غوره کړ. دوشنبېد اسلامي امارت مخالفينو (د مقاومت جبهې) ته په عملي توگه په خپله خاوره کې د ځای پر ځای کولو او په قولي ډول د اسلامي امارت د بېرته پر راستنېدو نيوکو کولو او د وسله والو ډلو د ملاتړ په تور تورنولو سره د اسلامي امارت سره خپله ناخوښي وښودله. د هېواد ولسمشر يې حتی په مکرر ډول د افغانستان شاوخوا د امنيتي کمربند مفکوره راپورته کړه، کوم چې هغه په ۱۹۹۰ لسيزه کې وړاندیز کړې وه ترڅو له افغانستان څخه خپلو گاونډيو ته د ترهگرۍ خپرېدل ودروي.^۱ دا قضيې په افغانستان کې د اسلامي امارت د شتون په وړاندې د دغه هېواد د بې باورۍ لوړه کچه په گوته کوي. دا چلند چې دوشنبې په تېرو دريو کلونو کې تعقيب کړ وښودله چې دا هېواد په ساده ډول د اسلامي امارت سره د مثبت تعامل لپاره ليواله نه و. په هرصورت، شاوخوا يو کال راهيسې، دوشنبه له خپلو پخوانيو دريځونو څخه شاته شوی او د اسلامي امارت په وړاندې د دغه هېواد په چلند کې د بدلون نښې رانښکاره شوي دي. دا چې دا نښې په کومه کچه دي او د اسلامي امارت په وړاندې د دوشنبې په پاليسۍ کې کوم بدلون ليدل کېږي دا به پدې مقاله کې وڅيړل شي او د لاملونه او امکانات به تحليل شي.

د اسلامي امارت په اړه د تاجکستان په چلند کې د بدلون نښې نښانې

په تېرو دوو کلونو کې، تاجکستان په تدريجي ډول د اسلامي امارت سره د مقابلي او شخړې پاليسي پرېښوده او د اسلامي امارت سره يې د تعامل د بيا پيلولو لپاره سيگنالونه ليرل پيل کړي دي. لومړۍ ټکۍ چې د دوشنبې په اجندا کې د صفر تعامل څخه د تېرېدو نښې نښانې يې وښودلې، د ۱۴۰۲ کال د حمل په مياشت کې د تاجکستان د بدخشان ولايت په مرکز، خاروغ کې د قونسلگرۍ سپارل وو.^۲ دې استازيتوب سپارلو وښودله چې تاجکستان د اسلامي امارت سره د تعامل لپاره ليواله دی. دوهمه مسئله د دواړو هېوادونو ترمنځ د سرحدي بازارونو پرانيستل وو؛ د دواړو هېوادونو ترمنځ سرحدي او گډ بازارونه، چې په عمومي توگه د افغانستان او تاجکستان ترمنځ په پوله په بدخشان ولايت کې موقعيت لري، مخکې د کرونا وېروس د خپرېدو د مخنيوي لپاره تړل شوي وو چې د کرونا وېروس د ستونزې له حل وروسته د اسلامي امارت د بيا راتگ سره تړلي پاتې شول. دا بازارونه د ۱۴۰۲ کال په نيمايي کې د تاجکستان د ولسمشر په امر د دواړو خواوو د سيمه ييزو چارواکو په شتون کې بيا پرانستل شول.^۳ د سرحدي بازارونو پرانيستل دا هم ښايي چې تاجکستان د سرحدي امنيت په اړه کافي ډاډ ترلاسه کړی دی. بل لوی گام کابل ته د يو لوړ پوړي امنيتي چارواکي ليرل وو. په دې اقدام کې دوشنبې د ۱۴۰۳ کال په نيمايي کې د تاجکستان د دولتي امنيت کميټې مشر سيد

مومن یتیموف کابل ته راوړلو.⁴ دا سفر چې تقریبا د رسنیو له سترگو پټ و، له کابل سره د مستقیم تماس ټینګښت لپاره د دوشنبې تر ټولو مهم اقدام و. د هغه څه له مخې چې په رسنیو کې خپاره شوي وو، یتیموف کابل ته خپل سفر "د لاسته راوړنو ډک" وبله.⁵ د دې سفر عملي پایله په دوشنبه کې د افغانستان په سفارت کې د اسلامي امارت د یو ډیپلومات هرکلی و، چې د یتیموف له کابل څخه د سفر دوه میاشتې وروسته ترسره شو.⁶ د کنړ ولایت د مرګونې زلزلې وروسته، د تاجکستان حکومت په یوه ډیر اغیزمن اقدام کې د زلزلې قربانیانو ته له دریو زرو تنو څخه ډیرې بشري مرستې چمتو کړې. په لېږل شویو مرستو کې ۲۴ ډوله اړین توکي او ضروري مواد شامل وو، چې پکې اوږه، غوړي، بوره، وریجې، کمپلې، خیمې، جامې او د ماشومانو او لویانو لپاره بوتان او همدارنګه د اغیزمنو سیمو د بیارغونې لپاره د ساختماني موادو لکه سیخ، تختې، ټایلونه او سمنټ شامل وو. دا مرسته، چې د باور د ډیپلوماسۍ یوه بڼه بلل کېدی شي، د دواړو هېوادونو ترمنځ د سړې اړیکې یخونه اوبه کړل او د ښه اړیکو لپاره یې لاره هواره کړه. له دې سخاوتمندانه مرستې وروسته، د بلخ والي یوسف وفا ته دوشنبې ته بلنه ورکړل شوه، چې دا د اسلامي امارت په وړاندې د تاجکستان د ستراتیژۍ د بنسټیزې بیاکتنې څرګندونه ده.⁷ که څه هم د بلخ والي دوشنبې ته د سفر موخه د تاجکستان د سرحدي چارو وزارت سره په ګډه غونډه کې ګډون کول وو او دا چې د اسلامي امارت په نظام کې د بلخ والي لوړ مقام لري، نو هغه سفر یوازې د ګاونډي هېواد د والي لخوا د ټیټې کچې سفر نه ګڼل کېده، بلکې د اسلامي امارت د استازي لخوا د چمتووالي سفر ګڼل کېده ترڅو په راتلونکي کې د دواړو هېوادونو ترمنځ په لوړه کچه تعامل او اړیکې پراخې کړي. همدارنګه، د بلخ د والي دوشنبې ته د سفر په وخت کې، د تاجکستان ولسمشر امام علي رحمان لخوا د ترهګرۍ او افراطیت سره د مبارزې په اړه د خپلواکو دولتونو د ګډو ګټو په دریم کنفرانس کې د تاجکستان او ټولې سیمې د امنیت لپاره د افغانستان د ثبات اهمیت باندې ټینګار وشو.⁸ د افغانستان په اړه د تاجک ولسمشر په نظر کې دا بدلون دا هم په ګوته کوي چې تاجکستان د اسلامي امارت سره د تعامل لپاره یوه نوې لاره پرانیزي.

د اسلامي امارت په وړاندې د تاجکستان د چلند د بدلون لاملونه

د اسلامي امارت په وړاندې د تاجکستان د بهرني سیاست د بدلون لاملونه په څو برخو ویشل کېدای شي:

د اسلامي امارت سره د اړیکو د پراختیا لپاره بهرنۍ پالیسي: لومړۍ خبره چې باید له پامه ونه غورځول شي د اسلامي امارت پخوانۍ هیله ده چې له تاجکستان سره اړیکې پراخې کړي. که څه هم تاجکستان د اسلامي امارت سره د مخالفت کړی او مخالفینو ته یې خوندي ځای برابر کړی دی، خو د اسلامي امارت نه یوازې له خپل تاسیس راهیسې د دوشنبې سره په شخړه کې نه دی ښکیل شوی، بلکې تل یې له تاجکستان سره د ښو اړیکو د لرلو هیله ښودلې ده. د مثال په توګه، د اسلامي امارت د حکومت ویاند ذبیح الله مجاهد

يو ځل ويلي وو: "تاجکستان زموږ گاونډی دی او موږ غواړو ورسره پرمختللي اړیکې جوړې کړو. زموږ پالیسي دا ده چې له گاونډیانو سره ستونزې له منځه یوسو او ستونزې یوازې د خبرو اترو له لارې حل کیدی شي."⁹ دا ښيي چې د معادلې یو اړخ لا دمخه حل شوی او بل اقدام بل لوري ته پریښودل شوی وو.

د روسیې فشار: مسکو یقینا غواړي چې د اسلامي امارت سره د تعامل له لارې په افغانستان کې ثبات وساتي ترڅو د ناامنی، مخه ونیسي او خپله خاوره له ناآمنۍ وساتي. د روسیې د بهرني سیاست ماډل ښيي چې د دغه هېواد نه غواړي چې افغانستان په هیڅ ډول ناامنه شي؛ ځکه چې پدې حالت کې، د هغه هېواد لپاره دوه ویجاړونکي پایلې د تصور وړ دي: لومړۍ پایله د افغانستان له لارې د مرکزي اسیا ناامني ده او دوهمه یې په سیمه کې د بهرنیو قدرتونو لکه متحده ایالاتو د شتون لپاره یوه بهانه ده؛ پر همدې اساس روسیه د مرکزي اسیا پر هېوادونه فشار اچوي چې له اسلامي امارت سره تعامل لاره خپله کړي.

د امنیتي معادلې بدلول: دا ممکن له یو اړخیز امنیتي معادلې څخه دوه اړخیز بدلون وي. که څه هم د تاجکستان لپاره په افغانستان کې د ناامنی عوامل د تاجک طالبانو په څیر ډلې دي، خو د داعش گواښ د تاجکستان او اسلامي امارت دواړو لپاره د خورا عملي گواښ په توګه د دوشنبې او کابل د ګډ دښمن په وړاندې په یوه جبهه کې اچوي. څرنګه چې د داعش گواښ د نورو په پرتله ډیر څرګند دی، دوشنبه څخه کوي چې د اسلامي امارت سره د تعامل له لارې په ګډه سره دغه ستونزه حل کړي.

په بهر کې د اسلامي امارت د مخالفو جبهو ته نه پاملرنه: بله خبره د نورو هېوادونو، په ځانګړې توګه د سیمه ییزو قدرتونو له خوا د اسلامي امارت د مخالفو جبهو ته نه پاملرنه ده. په دې برخه کې، دوشنبې په افغانستان کې د اسلامي امارت د مخالفو جبهو د بې اغیزۍ په اړه قانع شوی او که لوی قدرتونه ورته پام ونه کړي، د هغوی ملاتړ یې بې ګټې کار ګڼلی دی.

په اقتصادي برخه کې د تاجکستان اړتیا: بل ټکی د یو پیاوړي اقتصادي محرک په توګه دی. د افغانستان له گاونډیو هېوادونو سره د اسلامي امارت د اقتصادي تعامل پراختیا او پیشرفت تاجکستان په افغانستان کې په اقتصادي انزوا کې اچولی او د دې لامل شوی چې په افغان اقتصاد کې یې د پام وړ ونډه له لاسه ورکړي. له بلې خوا، د تاجکستان لپاره، د "په وچه کې مهار هېواد" په توګه، افغانستان د سویلي او لويديځې آسیا سره د نښلولو لپاره غوره انتخاب دی، پداسې حال کې چې نورو د افغانستان له لارې سیمه ایز اتصال ته لومړیتوب ورکړی دی، او که چیرې پدې برخه کې ځنډ وشي، دوشنبه به د زیان رسونکو پایلو سره مخ شي.

سیاسي او جیوپولیتیک فکتور: یو بل سیاسي او جیوپولیتیک ټکی دا دی چې تاجکستان د اسلامي امارت سره په ټکر کې له ماتې سره مخ شوی او د اسلامي امارت په اړه د دوشنبې ادعاوې او امنیتي پلانونه د گاونډیو او لویو سیمه ایزو قدرتونو لخوا له پامه غورځول شوي دي. له جیوپولیتیک پلوه، دوشنبه د افغانستان ډګر د

خپلو گاونډيو، په ځانگړې توگه ازبکستان سره د خپل اصلي سيال په توگه د سيالۍ لپاره خالي کړی دی او د دې دوام به د جيوپوليتیک اړیکو له پلوه د دوشنبې لپاره یو لوی گوزار وي.

د دواړو هېوادونو ترمنځ د اړیکو د پراختیا فرصتونه:

پورتنیو ارزونو ته په پام سره د اسلامي امارت په لور به د دوشنبې حرکت تر کومه پر مخ لاړ شي؟ لیدل کیږي چې د دوشنبې په ستراتیژۍ کې محسوس او عیني گټې (سرحدي امنیت، اقتصادي پروژې، د نفوذ ساتل) په تدریجي ډول د دوشنبې په ستراتیژۍ کې د ډیرو انتزاعي اصولو (بشري حقونه، د ښځو حقونه، ټول شموله حکومت) باندې غالب شوي دي او تاجکستان په ورته لاره روان دی چې نور یې د اسلامي امارت سره د اړیکو پراختیا په لور په چټکۍ سره حرکت کړی دی. په بل عبارت، تاجکستان، د خپلو گاونډیانو د مثال په تعقیب، موجوده واقعیت پیژني او د مطلوب وضعیت څخه هاخوا حرکت کوي. له همدې امله، سیاسي، امنیتي او اقتصادي اړتیاوې دوشنبې د مثبت تعامل په لور هڅوي او د موجوده رجحاناتو پر اساس، تاجکستان گام په گام د اسلامي امارت سره د تعامل او اړیکو جوړولو لپاره لاره هواروي. خو دا هم د پام وړ ده چې دوشنبې څخه باید تمه ونه شي چې تر دې حرکت وکړي لکه څنگه چې نور هېوادونه حرکت کوي. په دې برخه کې، د تاجکستان ډیر ورو او سست حرکت، چې د څیړنې په لومړۍ برخه کې ښیي چې دوشنبې د شخړې او تضاد د پخوانۍ طریقي څخه د وتلو له لارې د تعامل او اړیکو په لور حرکت کړی، مگر دا په ډیر ټیټ سرعت سره په دې لوري حرکت کوي. په هرصورت، دا سرعت ښیي چې دوشنبه به د اسلامي امارت سره په ډیر خلاص تعامل کې ښکیل شي ځکه چې سیاسي واقعیت او اقتصادي اړتیاوې ښیي چې د دوشنبې د اسلامي امارت سره مثبت تعامل حتمي دی.

پایله

د تاجکستان د کړنو، چلند او خبرو اترو بیاکتنه او تحلیل ښیي چې د اسلامي امارت په وړاندې د دغه هېواد چلند او بهرنۍ پالیسي د مقابلي او شخړې له پالیسۍ څخه د گډو مصلحتونو او تعامل په پالیسۍ کې بنسټیز بدلون موندلی دی. البته هغه پروسه چې دوشنبې غوره کړې ده، د اسلامي امارت په اړه د هغه هېواد د دښمنۍ او بې باورۍ تاریخ ته په پام سره، یو حرکت نه ده، بلکې یو تدریجي، وخت نیونکی او گام په گام پروسه ده. د دوشنبې چلند ښیي چې د حکومت یې خپل اقدامات په زنځیري ډول د مقابل لوري د آزمویښي پراساس رامنځته کړي دي. د مثال په توگه د قونسلگرۍ سپارل، سرحدي بازارونو پرانیستل او بیا یې د تعامل لوی اقدامات رامنځته کړل. د تعاملاتو پرمختگ ښیي چې دوشنبه د اسلامي امارت له غبرگون څخه راضي دی. د څو ټیټې کچې سرحدي نښتو پرته، د اسلامي امارت پالیسي د تاجکستان په کورنیو چارو کې نه لاسوهنه او د تاجک دښمنو ډلو لخوا د تاجکستان د گټو او امنیت په وړاندې د هر ډول تخریب مخنیوی

دی. البته د دې فکتور سربیره، نور عوامل هم د دوشنبې هڅولو کې شته دي چې د دښمنۍ او شخړې له پالیسۍ څخه د تعامل او ملګرتیا چلند ته لار شي، چې تر ټولو مهم یې پورته تحلیل شول. په راتلونکي لید کې، داسې ښکاري چې د نورو ملاحظاتو سره سره، محسوس امنیتي او اقتصادي ګټې تاجک چارواکي قانع کړي دي چې د اسلامي امارت سره تعامل ته وده ورکړي، او اوسنی رجحان ښيي چې دوشنبه، که څه هم د نورو په پرتله خورا ورو سرعت سره، د اسلامي امارت سره د مثبت تعامل په لاره روان دی. له همدې امله، تمه کېدی شي چې د دواړو هېوادونو ترمنځ اړیکې به په تدریجي ډول په نږدې راتلونکي کې د اقتصادي او امنیتي تعامل لوړو کچو ته لوړې شي. که څه هم دا پروسه ممکن د څو کلونو بې باورۍ شتون له امله د بدلونونو او ورو والي سره مل وي، په نهایت کې د سیاسي واقعیتونو او اقتصادي اړتیاوو تر اغیز لاندې د اسلامي امارت سره د مثبت تعامل هغه اقدام دی چې دوشنبه یې باید ترسره کړي.

وړاندیزونه

د پورته ارزونو په رڼا کې څو وړاندیزونه کیدی شي:

۱. اسلامي امارت باید د تاجکستان سره د باور جوړولو لپاره نور ګامونه پورته کړي؛
۲. د دواړو هېوادونو ترمنځ د تعامل د لا پراخولو لپاره د دواړو هېوادونو ترمنځ د تعامل لپاره ډیپلوماتیکې لارې پرانیستل اړین دي؛
۳. د افغانستان اوسني شرایطو تاجکستان ته ډیر ښه اقتصادي فرصتونه برابر کړي دي؛ له همدې امله، د هغه هېواد لپاره اړینه ده چې د مثبت تعامل او د اسلامي امارت سره د اړیکو د پراختیا لپاره حرکت ګړندی کړي.
۴. د اړیکو د پراختیا لپاره، د دواړو هېوادونو لپاره اړینه ده چې ګډې سیاسي-امنیتي او اقتصادي کمیټې جوړې کړي.

سرچینې

۱. چرا تاجیکستان به دنبال کمربند امنیتی در اطراف افغانستان است؟. خبرگزاری ایرنا، تاریخ نشر: ۱۴۰۳/۸/۳ [قابل دسترسی:](#)
۲. مدیریت کنسولگری افغانستان در «خاروغ» تاجیکستان به طالبان سپرده شد. خبرگزاری تسنیم، تاریخ نشر: ۱۴۰۲/۱/۱۳ [قابل دسترسی:](#)
۳. بازارهای مرزی تاجیکستان با افغانستان فعال شدند. خبرگزاری ایرنا، تاریخ نشر: ۱۴۰۲/۶/۱۴ [قابل دسترسی:](#)
۴. تاجیکستان و طالبان؛ دشمنان دیروز، دوستان فردا؟، خبرگزاری جمهور. تاریخ نشر: ۱۴۰۳/۶/۲۲ [قابل دسترسی:](#)
۵. همان

6. تاجیکستان با پذیرش دیپلمات طالبان در دوشنبه موافقت کرد. خبرگزاری شفقنا، تاریخ نشر ۱۴۰۳/۸/۱۵ [قابل دسترسی:](#)
7. سفر والی طالبان به تاجیکستان در میان نگرانی‌های امنیتی دوشنبه. سایت رادیو آزادی، تاریخ نشر ۱۴۰۴/۸/۲ [قابل دسترسی:](#)
8. امامعلی رحمان: ثبات افغانستان کلید امنیت تاجیکستان و منطقه است. اتحاد نیوز؛ تاریخ نشر ۲۰۲۵/کتبر/۲۴ [قابل دسترسی:](#)
9. تغییر سیاست تاجیکستان؛ از موضع سختگیرانه تا تعامل با طالبان. خبرگزاری تسنیم. تاریخ نشر ۱۴۰۴/۷/۱۰ [قابل دسترسی:](#)

د ستراتژیکو او سیمه‌ییزو خپړنو مرکز نادولتي، غیر انتفاعي او خپلواک ارگان دی، چې په ۱۳۸۸ لمریز کال کې په کابل کې جوړ شوی. دغه مرکز د خپلو بې‌پری او کره خپړنو له لارې، په افغانستان او سیمه کې د پالیسیو د ارزونې او بډاینې لپاره فعالیت کوي.

اړیکه:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

+93780618000

شمېره: +93780618000

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org